

גליון תשצו + ערש"ק פרשת האזינו

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

"תורתו ומלכותו ועולו" – שלשת הזכויות

תשובה לאחר יום כיפור!?

בענין איש משום חציו

החסידות שייכת לכל עם ישראל

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

לא רק את האדם עצמו כי אם גם את בני-ביתו, עד לכל הסביבה כולה, עד אף ל"גר" ולכל אלה העומדים עדיין "בשעריך".

(תרס"ט מאגזין קודש ח"ל ע' קסד, אגרות מלך ח"ב ע' קטז)

...חגי ישראל בכלל, ואלה בחודש תשרי בפרט - הם בעלי השפעות חיוביות הממשיכות לאורך זמן. כגון סוכות, שמיני עצרת ושמחת תורה, שהם זמן שמחתנו, אינם מכוונים להביא שמחה והתלהבות במשך ימים אלה בלבד ולכשיעברו ישכחו, אלא מטרתם וכוונתם היא שכל יהודי ישאב מהם מאגרים של שמחה והשראה למשך כל השנה ולכל יום ויום במשך השנה.

ושמחה זו של חג, שהיא שמחה של מצוה, מקיפה וחודרת לאדם ומהווה מקור להרמוני' יהודית בחיי המשפחה.

עובדה נוספת - כאשר האדם שמח, השמחה ממלאה לא רק את נפשו, אלא אף גופו שמח. וברור, שכאשר אדם מתעסק בעניניו במצב רוח מרום אזי מצליח יותר...

(מנחם מנחם תשרי תשכ"א, תרס"ט מאגזין, תרס"ט בעזיק למלך ח"ג ע' 401)

"מועדים לשמחה!"

...בנועם קבלתי המכתב והפרישת שלום ממנו על ידי . . וגם תשורתו שלשת הבולים ד"מועדים לשמחה" לשנת תשל"ז שעיצב. ורב תודות עבור שימת לבבו לשלחם לי.

ויהי רצון שיהי' באמת מועדים לשמחה לכל אחינו בני ישראל, כולל המבואר בתורתנו, תורת-חיים (הוראה בחיים) להמשיך מאור וחיות ושמחת המועדים בכל ימות השנה, ולא רק כללות ענין השמחה המשותפת לכל המועדים, כי אם גם המיוחד לכל אחד מהם, ובפרטיות:

מחג הסוכות - שהוא חג האסיף "באספך מגרנך ומייקבך"¹³, שיש לו רב טוב גשמי, אשר בשמחת החג מראה היהודי שידוע שלא בכוחו ובעוצם ידו עשה לו כל החיל הזה¹⁴, אלא ברכת ה' היא תעשירי¹⁵, וביחד עם זה מפגין שכל זה אצלו כמו הסוכה, "דירת ארעי", והעיקר הוא הרוחניות והאלקות שבכל ענין, ומכאן -

לחג הפסח, זמן חרותנו - שמשתחרר מ"גלות מצרים", שבמובנו הפנימי הוא שחרור מכל דבר שמיצר ומגביל את האדם (שהיא נקודת הגשמי, כי כל דבר גשמי [הוא] במדידה והגבלה), על ידי שמתקשר ועושה עיקר מהרוחניות שהיא עיקר מהותו, ועד -

לחג השבועות, זמן מתן תורתנו - שמכיר שהרוחניות האמתית והערכים האמתיים הם ערכי תורתנו, תורת אמת¹⁶, וכנ"ל תורת חיים, הוראה בחיים לחיים ראויים לשמם - תורה אחת¹⁷ שניתנה מה' אחד, לעם סגולתו¹⁸, גוי אחד בארץ¹⁹, - ועל פי פירוש הבעל שם טוב²⁰, מייסד תורת החסידות - הממשיך אחדות הבורא גם בענינים "ארציים".

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה,

הנני מאחל למר ולכל אשר לו כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיית וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה.

(אגרות קודש ח"א ע' שם-י)

13) דברים טז, יג.

14) דברים ח, יז.

15) משלי י, כב.

16) מלאכי ב, ו.

17) שמות יב, מט. תניא סוף פרק מו.

18) ראה שמות יט, ה.

19) דברי הימים א יז, כא. ועוד.

20) ראה הוספות לכתר שם טוב סי' צב.

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת האזינו, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליין תשצ"ו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתמארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויהי"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש.....ב

"תורתו ומלכותו ועולו" – שלשת הזכויות של ישראל בין "שיקבלו את התורה" ל"שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו" / היחס בין עבד לאדונו ובין עם למלכו / שלשת זכויות שביעקב ושבעם ישראל

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ד ע"ב 206 ואילך)

פנינים...עיונים וביאורים קצרים.....ה

עניית ברוך שם במקדש ע"פ התוועדויות תשמ"ב ח"א עמ' 106 ואילך / עיכוב מיתתו של משה ע"פ לקוטי שיחות חי"ט עמ' 339 ואילך

יינה של תורה.....ו

לישב בסוכתו של לוימן

את מצות סוכה מקשרים ר"ל עם מה שאמר אברהם אבינו לאורחיו "והשענו תחת העץ", ועם סוכת עורו של לוימן דלעתיד / מהו תוכנם המיוחד של שני אלו בשייכות למצות סוכה, ובפרט ששניהם פסולים לסוכה: "והשענו תחת העץ" הוא סיכון במחובר ו'עורו של לוימן' אינו גידולי קרקע / ביאור רחב על-פי דרך הפנימיות בתוכן הכללי והמצוות הנרמז במצות הסוכה, ומהות ה'סיכון' במחובר' וב'עור' הלוימן' בעבודת המצוות ובשכרן

(ע"פ ד'שיטות' רבינו, חוברת סב)

פנינים...דרוש ואגדה.....י

תשובה אחריו הכיפורים?! ע"פ התוועדויות תשמ"ג ח"א עמ' 87 המצוה שמקיפה גם את עסקי החולין ע"פ לקוטי שיחות חכ"ט עמ' 492

חידושי סוגיות.....יא

בענין איש משום חציו

יביא ביאור הנמוק"י דחשיב שההיזק נעשה בשעת ההדלקה, ועפ"ז יקשה סתירה מדברי ר' יוחנן גבי תענית ת"ב, ושוב יתרח' ע"פ סברת הנמוק"י עצמו / ידון עפ"ז אי שייך לומר דגאולת מצרים הוי התחלת גאולה העתידה

(ע"פ לקוטי חלק א וארא)

תורת חיים.....יד

זמן שמוחתנו

הכבוד מרפס
לעולו נשמת
האשה החשובה מרת
רחל'ה ח' פרחמא ע"ה
בת יצחק א"ר חוב
ביסטריצק
ולבית משפחתה שידו
במלכות ישראל

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

"תורתו ומלכותו ועולו" — שלשת הזכויות של ישראל

בין "שיקבלו את התורה" ל"שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו" / יחס בין עבד לאדונו ובין עם למלוכו / שלשת זכויות שביעקב ושבעם ישראל

על הפסוק (פרשתנו לב, י) "ימצאהו בארץ מדבר וגו'", מפרש רש"י שהכתוב מדבר בשבחם של ישראל בעת קבלת התורה, שבני ישמעאל ובני עשו לא רצו לקבל את התורה, ודוקא בני ישראל קיבלוה, וזה לשונו:

"ימצאהו בארץ מדבר - אותם מצא לו נאמנים בארץ מדבר, שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו, מה שלא עשו ישמעאל ועשו, שנאמר 'וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן'". והיינו, שמהכתוב בפרשת וזאת הברכה (לג, ב) "וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן", למדים שישמעאל ועשו לא רצו לקבל התורה (ודוקא ישראל ניאותו לקבלה) - וכמו שפירש רש"י שם:

"וזרח משעיר למו - שפתח לבני עשו שיקבלו את התורה ולא רצו; הופיע - להם - מהר פארן, שהלך שם ופתח לבני ישמעאל שיקבלוה, ולא רצו".

אך יש לדקדק:

בפירושו לפרשת וזאת הברכה כתב רש"י בפשטות ובקיצור: "שפתח לבני עשו שיקבלו את התורה ולא רצו כו'";

אולם בפרשתנו האריך רש"י בלשונו וכתב שישראל "קיבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו, מה שלא עשו ישמעאל ועשו" - היינו, שאין הנידון רק בקבלת "תורתו" של הקב"ה, אלא גם בקבלת "מלכותו ועולו".

וצריך להבין מדוע הוצרך רש"י כאן לאריכות משולשת זו: "תורתו ומלכותו ועולו" -

וכיוצא-בזה, ועל דרך הנעשה כאן, שיעשו זה בסמיכות לסוכה יברכו עמם על הד' מינים וכו' והוצאה בכגון דא הכנסה היא.

(אגרות קודש ח"ד ע' טז)

בודאי הכניסו בתכנית הלימודים דהרשת, שיעורים מיוחדים בקשר עם ימי תשרי הבאים עלינו לטובה, ומה טוב אשר בימי החג הבא עלינו לטובה יפגשו עם התלמידים-ות ולערוך ביחד מסיבת שמחת בית השואבה, ומה טוב שמבצע הד' מינים יופעל ביחוד בתוככי בתי התלמידים-ות ע"י המורים-ות דהרשת או על כל פנים אוהדי הרשת, שע"ז יתחזק הקישור ואור הלימוד יכנס גם בבתיהם, וק"ל.

(אגרות קודש ח"ג ע' תסג)

מאשר הגני קבלת מכתבו מאור ליום השני, ותנוח דעתו כאשר הניח את דעתי במה שנשאר על משרתו בקדש להיות עם התלמידים והמחונכים בימי השמיני-עצרת ושמחת-תורה ולבארם בדבור, ובטח גם ע"י הנהגה מתאימה עניני ימים אלו, וכמבואר בכמה מקומות בדא"ח גודל יוקר הזמנים הללו דזמן שמחתנו דישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו, ויה"ר שתהי' השפעת הימים האלו על כל ימי השנה הבע"ל לגלות בהתלמידים כחותיהם הנעלמים, נוסף על הפעולות בכחותיהם הגלויים ויגדלו להיות לשם לתהלה ולתפארת להמוסד בו מתחנכים ולהמחנכים שלהם, וידוע פסק תורתנו הקדושה דהמשתדלים בזה נוטלים חלק בראש...

(אגרות קודש ח"ד ע' טא)

התקוה חזקה שלא הסתפק בשמחת חג בית השואבה שכותב, וערכו ג"כ עוד חגיגות במשך זמן שמחתנו, ובוה כמוכרן ועיקר עם התלמידים-ות ש"י והנוער ש"י בכללו וגולת הראשה בימי שמיני-עצרת ושמחת-תורה, והרי ימים כללים הם לכל השנה כולה, וענינם להשפיע שמחה אמיתית שמחה של תורה ושמחה של מצוה במשך כל ימי השנה בעניני תורה ומצוות שבזה

צריכים לכלול כל עניני האדם על פי הציווי¹⁰ בכל דרכיך דעהו.

(אגרות קודש ח"ב ע' יב-יג)

התועדות שמחת בית השואבה במושב זקנים

נעם לי לקבל מכתבו . . . ובו הבשורה טובה מעריכת התועדות דשמחת בית השואבה ודברי התעוררות שאמר לפני אחינו בני ישראל הזקנים והזקנות הנמצאים בסביבתו, ויהי רצון אשר יכיר הוא בגודל הדבר שנבחר להיות צנור להביא עניני חסידות ומנהגי' בסביבה זו בתוככי מאות דבני ישראל, אשר אם על המקיים נפש אחת מישראל אמרו רז"ל¹¹ שהוא כאילו קיים עולם מלא על אחת כמה וכמה וכו' ובטח כבר נוכח שמשפיעים הצלחה בפעולותיו, ובאם ימשיך בזה בדרכי נועם, אבל בתוקף המתאים, להבא, בודאי תגדל גם ההצלחה, ויהי רצון שעל ידי זה יגדל בו התיאבון דקדושה להגדיל הפעולות...

(אגרות קודש ח"ב ע' נב)

מאגרים של שמחה – למשפחה, לנפש ולגוף ולכל השנה

...חג הסוכות, שמיני-עצרת ושמחת-תורה, זמן שמחתנו, אשר משמעותו, כפי שהוסבר, השמחה הכפולה: שמחת בני ישראל (בקב"ה ובתורה) ושמחת הקב"ה והתורה (בישראל) - צריכה השמחה הזאת, ככל שמחת החג בכלל, להיות באופן של "שמחת בחגך, אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך"¹², שהשמחה תקיף

(10) משלי ג, ו.

(11) סנהדרין פ"ד מ"ה.

(12) דברים טז, יד.

זמן שמחתנו

ולא מחלוקת⁶.

שמחה כפולה, שמחה משולשת

...בעמדנו ערב זמן שמחתנו . . . יהי רצון שמר שליט"א ומשפחתו שיחיו תה"א אצלם שמחה אמתית ופנימית, כפירוש רבנו הזקן¹ בהתואר של חג הסוכות - "זמן שמחתנו" - שמחה כפולה, שמחת ישראל בה' ובתורתו ושמחת ה' בישראל עם קרובו, ובסגנון הכתוב: ישמח ישראל בעושי² וישמח הוי' במעשיו³.

(אגרות קודש חב"ד ע' רל"ג)

...ולקראת חג הסוכות הבא עלינו לטובה, אביע איחולי לחג שמח, שמחה משולשת:

(א) עבדת ה"א בשמחה ובטוב לבב, כבכל המצוות. (ב) מועדים לשמחה, כבכל המועדים. (ג) זמן שמחתנו.

ויהי רצון שחוט משולש זה לא ינתק, ותומשך השמחה על כל השנה.

(אגרות קודש חב"ד ע' קצ"ד)

"שמחתנו" – צוותא וחברותא

...ידוע⁴ אשר בשעת שמחה רצונו של אדם והשתדלותו להיות בצוותא וחברותא, ושמחת אתה וביתך - ואנשי ביתך.

ובפרט צוותא וחברותא דלימוד התורה, אשר סגולתו לקרב את הלכבות עד שנעשים אוהבים זה את זה⁵. וביחוד בלימוד פנימיות התורה, שהיא אילנא דחיי דלית תמן לא קשיא

(1) לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד ואילך.

(2) תהלים קמט, ב.

(3) תהלים קד, לא.

הערות 4-9 דלהלן מכ"ק אדמו"ר זי"ע:

(4) ראה יבמות סב, ב: שרוי בלא שמחה. ובמו"ק ז, ב: צוותא דעלמא עדיפא ליי.

(5) קדושין ל, ב.

ובהתאחדות הרבים כולם כאחד לא יבצר מהם כל אשר יזמו⁷, ובפרט אם ההתאחדות היא בלימוד והתועדות דאהבת ישראל, אשר אז נתמלאת הבקשה שיהי' ברכנו אבינו כולנו כאחד⁸ באור פניך, וגורמים השמחה גם מלמעלה למטה - זמן שמחתנו לשון רבים: שמחת הקב"ה - ישמח הוי' במעשיו, ושמחת ישראל - ישמח ישראל בעושי⁹.

בברכת חג שמח.

(אגרות קודש חב"ד ע' ז"ח)

חשיבות הפעולות עם התלמידים ב"זמן שמחתנו"

במענה על מכתבו שנתקבל בחול המועד סוכות . . . אקוה אשר ערך בשביל תלמידי המוסד שבהנהלתו מעין התועדות בשמחת בית השואבה ושביקרו בהסוכה, ובהרבה פעמים הרי מחזות כאלו נחרתים על לבם ובטח חלק מהתלמידים לא רחוקים מבית הכנסת.

(אגרות קודש חב"ד ע' ל"ז)

איני יודע מצב [מזג] האוויר בפאריז, אבל אם מתאים הוא כדאי להשתדל שיערכו מסיבות סוכות בשביל תלמידי התלמוד-תורה

(6) זהר ח"ג קכד, ב. ובאגרת הקודש סי' כו.

(7) ראה ב"ר פל"ח, ו: איני יכול לשלוט בהם. ובארוכה בלקו"ת לג"פ ס"פ נח [אוה"ת בראשית כרך ג תרסז, א ואילך. שם כרך ו תתרסה, א ואילך. המו"ל].

(8) ראה תניא פל"ב. סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל. קונטרס החלצו.

(9) לקו"ת שמע"צ ד"ה ה' לי בעוזרי פ"ג. שיחת ליל א' דחמ"ס שנת ה'תש"ד מכ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע ועל כ"י.

לקראת שבת

ה

וגם בעצם הענין: מה ההבדל בין "מלכותו" לבין "עולו", דלכאורה היינו הך ? !

ב. והביאור בזה - ההוספה שב"מלכותו" ביחס ל"תורתו", והחידוש ב"עולו" לגבי "מלכותו":

הלשון "תורתו" מתייחס בעיקר ללימוד התורה, מה ששייך לשכל האדם. ואמנם, נכלל בזה גם ענין שמירת מצוות התורה - אך ההדגשה היא על אותן הוראות שבתורה שיש להן טעם בשכל (מה שאין כן ה"גזירות" שאין להם טעם מובן).

וזהו החידוש שבלשון השני: "מלכותו", כי כשאדם מקבל מלכותו של הקב"ה, נכלל בזה שיקבל גם ה"גזירות" שאין להם הסבר - שהרי זהו ענין המלכות, שהעם מקבלים עליהם לשמוע אל המלך ולקבל גזירותיו, גם אם אינם יודעים או מבינים הטעם.

ולאחר מכן באה הלשון השלישית של "עולו" ומוסיפה ענין עמוק יותר, שלא רק שמקבלים על עצמם לקיים את מצוות המלך, אלא שמשעבדים את מציאותם אליו, שתמיד מוטל עליהם עולו.

הווי אומר:

קבלת מלכות (סתם) אינה שוללת חירות גמורה בחיים הפרטיים, וכמו במלך בשר ודם, ששליטתו וחוקיו אינם שייכים ל(כל) פרטי חיי האדם, אלא רק לדברים השייכים לחיי המדינה, המלכות או להמלך;

ואילו "קבלת עול" זהו כמו עבד אמיתי ושלם, שהוא משועבד לאדונו באופן קבוע תמיד, ביום ובלילה, ואין חייו שלו, כי תמיד עול אדונו עליו (וראה לקוטי שיחות חלק כו ע' 126 ואילך).

והם שלושת הענינים שנתחדשו בבני ישראל על ידי קבלת התורה:

נוסף על זה שקיבלו עליהם לקיים את הוראות התורה, ועוד זאת - שקיבלו עליהם מלכותו יתברך, הנה גם קיבלו עליהם עולו של הקב"ה, כעבד אמיתי.

ג. ומעתה יש לפרש, שדברי רש"י בפסוק דידן - הם המשך למה שפירש בפסוק שלפני זה, על "חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", וזה לשונו שם:

"...ומי הוא 'חלקו' - 'עמו'; ומי הוא 'עמו' - 'יעקב חבל נחלתו', והוא השלישי באבות, המשולש בשלש זכיות: זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו, הרי שלשה, כחבל הזה שהוא עשוי בשלשה גדילים, והוא ובניו היו לו לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם ולא עשו בנו של יצחק".

והיינו, שבתחילה מדבר הכתוב במעלתו של יעקב אבינו, שהוא "משולש בשלש זכיות" ("זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו, הרי שלשה") - שעל זה אומר "יעקב חבל נחלתו", כמו חבל העשוי משלושה גדילים - ולכן דוקא הוא נחלתו של הקב"ה, ולא ישמעאל דודו ועשו אחיו;

ואחר כך ממשיך הכתוב באומרו "ימצאהו בארץ מדבר" – שזכויותיו המשולשות של יעקב אבינו נמשכו לבניו (שעליהם נאמר בפסוק הקודם "חלק ה' עמו" – עם בני ישראל), וגם אצלם ישנן שלוש זכויות, כי קיבלו עליהם "תורתו ומלכותו ועולו", ולכן דוקא הם "חלק ה' עמו" (ולא בני ישמעאל ובני עשו שלא רצו לקבל).

ויומתק, ששלושת הזכויות של "תורתו ומלכותו ועולו" שקיבלו בניו של יעקב – מקבילות הן עם פרטי הזכות המשולשת של יעקב עצמו, "זכות אבי אביו (אברהם) וזכות אביו (יצחק) וזכותו"; וכפי שמצינו ב"פשוטו של מקרא", שכל אחד מהאבות הי' מיוחד באחד משלושת מעלות אלו:

תורתו – מצינו במיוחד אצל יעקב אבינו שעסק בתורה, כמסופר בכתוב (תולדות כה, כז ובפרש"י) "ויעקב איש תם יושב אהלים", "אהלו של שם ואהלו של עבר". וענין זה הי' עיקרי במיוחד אצל יעקב, שלכן כבר בהיותו במעי אמו רבקה, הי' "מפרסם לצאת" כאשר היתה אמו עוברת ליד "פתחי תורה של שם ועבר" (רש"י תולדות כה, כז).

מלכותו – מודגש אצל אברהם אבינו, שעסק בפרסום מלכותו של הקב"ה, וכמו שכתוב "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם", שאברהם פעל שיהא נקרא שמו של הקב"ה "אלוקה לכל העולם" (וירא כא, לג ובפרש"י. וראה גם רש"י חיי-שרה כד, ז).

עולו – מכוון לעבודתו של יצחק, וכפי שכבר פירש רש"י (תולדות כה, כז, כו, ב) שעל ידי העקידה נעשה יצחק "עולה תמימה" שהיא כליל לה'. ולכן לא הותר לו לצאת מארץ ישראל או לשאת שפחה, מפני שהי' חדור כל כולו בקדושת עולה – כמו ענין ה"עול", החודר בכל פרט בחיי האדם (ולהעיר מהדמיון בין תיבת "עולה" לתיבת "עול", וצריך חיפוש בספרים האם דיברו בזה).

ד. ובדרך החסידות יש להוסיף, שהדגשת רש"י על זה שבני ישראל קיבלו (לא רק "תורתו", אלא גם) "מלכותו ועולו" – מתאימה היא ללשון הכתוב "ימצאהו בארץ מדבר":

בספר "אור התורה" (לה'צמח צדק – פרשתנו ע' א'תרסט ואילך) מבואר הלשון "ימצאהו", ש"ענין המציאה הוא דבר יקר וגם בא שלא כסדר והדרגה", ולפי זה מבאר לשון רש"י "אותם מצא לו נאמנים בארץ מדבר", "כי ענין האמונה הוא למעלה מהחכמה", כענין המציאה שהיא למעלה מהחכמה (וכמו מציאה כפשוטה, שבאה בהיסח הדעת).

וזה שהקב"ה "מצא" כביכול את ישראל במדבר, באופן של "מציאה" שלמעלה מסדר והדרגה – הוא משום שגם עבודת ישראל היתה באופן כזה, שקיבלו על עצמם (לא רק "תורתו", אלא גם) מלכותו ועולו, שזהו ביטול בשלימות, למעלה מהחכמה (כמו ביטול עבד לאדונו);

ומדה כנגד מדה, "ימצאהו בארץ מדבר", שהקב"ה מתקשר כביכול עם בני ישראל בדרך מציאה, שלא בסדר והדרגה ולמעלה ממדידה והגבלה.

רעב או מלחמה וכיוצא בדברים אלו, אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו ואין אומרים הנה דבר דיברת ולא בא, שהקדוש ברוך הוא ארך אפים ורב חסד וניחם על הרעה, ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם כאנשי נינוה או שתלה להם כחזקיה. אבל אם הבטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר, בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שיגזור הא-ל אפילו על תנאי אינו חוזר. הא למדת, שבדברי הטובה בלבד ייבחן הנביא. הוא שירמיהו אומר בתשובתו לחנניה בן עוזר כשהיה ירמיה מתנבא לרעה וחנניה לטובה אמר לו חנניה אם לא יעמדו דבריי אין בזה ראייה שאני נביא שקר אבל אם לא יעמדו דבריי יִדַע שאתה נביא שקר שנאמר "אך שמע נא את הדבר הזה". ע"כ. וא"כ מובן דה"ה לנדוד" שידענין בודאי שלא ישוב ח"ו מהבטחתו, "לא איש א-ל ויכזב . . . ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה", ואומר "לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה". ולכן נעשה הדבר כבר משעה שהובטח, דהוי שוה לזורק חץ דאמרינן שכבר אינו בידו להשיבו ונעשה מזמן הזריקה, ה"ה לענין זה שכבר קבעו מן השמים שבכל דבר טוב לא ישוב אחר שהובטח. ואף שודאי אין שייך הכרח כלפי שמיא ואינו שוה לזורק חץ, אמנם זהו לגבי העושה עצמו, אבל לענין הדבר הנעשה שוים הדברים, דכשם שהחץ היה מוכרח כבר מתחילה להזרק ולהזיק במקום שהזיק אחר זמן, ה"ה לענין הגאולה עצמה שמוכרחת היא להתקיים אחר שהובטחה מן השמים ונקבע הכלל דדבר טובה אפילו על תנאי אינו חוזר.

ירמזון לד' גאולות מגלות מצרים ושאר גלויות [וא"כ יתבאר, דלשון החמישי "והבאתי" שנזכר בכתוב אחר הד' לשונות הוא כנגד עוד עליה מיוחדת שתהיה אחר זמן מגאולתנו העתידה, וכידוע בענין התחלקות התקופות דימות המשיח וחד חרוב כו' (עיין ר"ה לא, א. רמב"ן עה"ת ברא שית ב, ג. לקו"ש ח"ז ע' 193 ואילך. חכ"ז ע' 198 ואילך. וש"נ)]. דהנה לפום ריהטא היה אפשר לומר דכשם שלענין אב נזקין דאש אמרינן דבשעת הדלקה כבר נעשה ההיזק שלאחר זמן, כ"ה בנדוד" דממה שכל הלשונות [אף זו החמישית] נזכרו כבר בגאולה הראשונה, מבואר לנו דגאולת מצרים חשובה כבר התחלת כל הגאולות עד תומם, דכיון שמובטחים ועומדים המה כל הגאולות מאז, ה"ה כמי שהתחילו כבר. וכמו שהוא במדת פורענות דאש שהכל נעשה מתחילה, כ"ש בדבר טוב דמרובה מדה טובה ממדה פורעניות (יומא עו, א). אולם לפי המתבאר לעיל היה לנו לדחות כל זה, דהא הכא עסקינן בדבר הבא מן השמים, וכבר נתבאר לנו דכלפי שמיא אין שייך לומר שנעשה הדבר כבר כל זמן שלא בא בפועל ממש, והאיך נוכל לומר שהותחלו הגאולות במה שנזכרו והובטחו אז.

איברה די"ל דבאמת שפיר אפ"ל כנ"ל דגאולת מצרים הוי התחלת גאולה העתידה [וזהו סוד הדין דמזכירין יציאת מצרים אף לימות המשיח, כמבואר בסוף פ"א דברכות], ובהקדים מ"ש הרמב"ם בהל' יסוה"ת פ"י ה"ד לענין דיני נבואה, וז"ל: דברי הפורענות שהנביא אומר, כגון שיאמר פלוני ימות או שנה פלונית שנת

פנינים

עיונים וביאורים

עיכוב מיתתו של משה

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר
בן מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח כ' במצרים
נאמר כ' במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה לפי שהיו
ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחים
אותו כ' אמר הקב"ה הרנינו מכניסו בחצי היום
(לב, מז, רש"י)

לכאורה תמוה ביותר, בשלמא בנח חשבו
בני דורו לעצור נח מליכנס לתיבה, וכן
המצריים חשבו למנוע בני ישראל לצאת
מארצם, אבל איך חשבו בני"י למנוע מיתתו,
דבר שאינו בכוחם?

ויש לבאר בזה (וראה עד"י בספרי דבי רב לספרי
כאן):

מצינו הקב"ה למשה "עלה אל הר העברים
הזה", וביום ש"מלאו ימי ושנותי", הבינו בני"י
שמיתתו תלויה בהעל"י להר העברים ביום
זה שמלאו ימיו ושנותיו, ולכן חשבו שבאם
משה לא יהי' ביום זה בהר תתבטל הגזירה
(וע"ד מ"ש רש"י שאחרי כיבוש ארץ סיחון
ועוג חשב משה שהותר הנדר).

עניית ברוך שם במקדש

כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיני
משאקרא ואזכיר שם ה' אתם הבו גודל לאלקיני וברכו
שמו, מכאן אמרו שענין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה
שבמקדש
(לב, ג, רש"י)

בספרי שנינו "מנין שעונין אמן אחר
המברך, ת"ל הבו גודל לאלקיני". ובמפרשים
שקו"ט בטעמו של רש"י - המפרש פשוטו
של מקרא - דפירש שהבו גודל לאלקיני קאי
על אמירת ברוך שם אחר ברכה שבמקדש,
ולא כפירוש הספרי דקאי על כל ברכה,
המתאים לכאורה יותר בפשטות הכתובים,
שלא נתפרש בהם אודות ברכה מיוחדת
במקדש.

גם צריך להבין, מהי השייכות של פסוק
זה המדבר אודות ברכה שבמקדש לדברי
משה בפ' האזינו?

ויש לבאר בזה:

לרש"י הוקשה, הרי משה רבינו הזכיר
לבני ישראל "שם ה'" ריבוי פעמים במשך
הארבעים שנה, ומדוע חיכה עד יומו האחרון
- בפרשת האזינו, לומר להם שצריך להיות
"הבו גודל לאלקיני"?

ומזה למד שכאן מדובר על הזכרת ה'
באופן מיוחד שלא היתה לפני זה, הזכרת ה'
בשם המפורש שהיתה במקדש, דעל זה עונים
ברוך שם. ולכן אמרה להם ביומו האחרון,
קודם הכניסה לארץ, כי קיום ציווי זה שייך
רק לאחר הכניסה לארץ ובבית המקדש.
משא"כ במשכן הרי כתב רש"י (ס"פ יתרו) "שלא
ניתן רשות להזכיר שם המפורש אלא במקום
שהשכינה שם, וזהו בית הבחירה" דוקא ולא
במשכן.

שאחר רגע ההדלקה כבר יצא ממנו ושוב
אינו יכול עוד להחזיר הדבר לקדמותו
ולמנוע ההזיקות שיבואו, כזורק חץ
שאחר רגע הזריקה כבר אינו בידו להשיבו
ולמנוע ההזיקה, ולכן אמרין דלגבי
המדליק בההיא שעתא שהצית כבר נעשה
כל ההזיק כיון שלאח"ז כבר אי אפשר לו
למנוע שלא יבוא מזה ההזיק נומה שיכול
לכבות האש, כבדוגמא שכתב הנמוקי יוסף
גבי נרות שבת, ה"ז פעולה חדשה של כבוי
האש, וכגון בענינו שיניח תריס בפני החץ
לעצור הילוכו, אבל פעולת זריקת החץ
והדלקת האש אינה יכולה ליפסק מצד
עצמה, המעתיק]. ומעתה מחזור היטב הא
דלא שייך לומר כן לענין הדליקה ששרפה
את היכלנו, דכלפי שמיא ודאי אין שייך
לומר דאחר רגע הראשון אי אפשר למנוע
ההזיק מלבוא. עיי' רש"י פרשתנו לב, מא:
"אשיב נקם וגו', למדו רבותינו באגדה
מתוך לשון המקרא שאמר ותאחז במשפט
ידי לא כמדת ב"ו מדת הקב"ה, מדת ב"ו
זורק חץ ואינו יכול להשיבו והקב"ה זורק
חציו ויש בידו להשיבם כאילו אוחז בידו,
שהרי ברק הוא חצו שנאמר כאן ברק חרבי
ותאחז במשפט ידי כו'". והיינו דבכל רגע
עד שיבוא ההזיק עצמו עדיין לא נעשה
שום דבר בפני שמיא, ויכול הדבר שלא
יהיה כלל. וזהו שאמר ר"י לענין ת"ב
שהיה ראוי להיות בעשירי שבו נשרף
ההיכל בפועל, דאף שהוצת באש בתשיעי,
לא נעשה החורבן שהיה מן השמים עד
עשירי.

וע"פ ביאור זה יש לפלפל בדרך
הדרוש לענין ד' לשונות של גאולה שבריש
פרשת וארא. דהנה, ידוע ד' לשונות הללו

ש"מ דלאו כמאן דאדליק השתא בידיים
חשבינן ליה אלא כמאן דאדליק מעיקרא
משעת פשיעה חשבינן ליה, וכן הדין לענין
שבת דכי אתחיל מערב שבת אתחיל וכמאן
דאגמריה בידיים בההוא עידנא דלית ביה
איסור חשיב". עכ"ל. היינו, דאף שבשעת
ההזיק עצמו אנוס הוא (שא"א לו להציל)
לאו אההיא שעתא מחייבינן ליה, רק
אשעת הדלקת האש בתחילה כיון דחשיב
שאז כבר נעשו ההזיקות שהיו אח"כ,
וההיא הדלקה ברצון גמור היא.

והנה, לכאורה מצינו סתירה מפורשת
לזה מדברי ר' יוחנן עצמו בש"ס, והוא
בהא דאיתא בתענית לענין תשעה באב (כט,
א): "תניא . . . בשבעה (באב) נכנסו נכרים
להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני,
ותשיעי סמוך לחשכה הציתו בו את האור
והיה דולק והולך כל היום כולו שנאמר אוי
לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב, והיינו
דאמר רבי יוחנן אלמלי הייתי באותו הדור
לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של
היכל בו נשרף". ולשיטת ר' יוחנן עצמו,
דהמדליק אש כבר נעשו בההיא שעתא כל
ההזיקות שבאו מן האש - תימה גדולה
מה שאמר בעצמו לענין ת"ב דהיה ראוי
לקבוע התענית בעשירי באב שבו נשרף
רוב ההיכל, הא מ"מ בתשיעי הציתו נכרים
את האור, ולשיטת ר"י חשיב החורבן
כאילו כבר נעשה כולו בתשיעי?!

איברא דלכשנדייק היטב בגוף סברת
הדין דר"י לענין המזיק באש, א"ש שיטתו
לענין ת"ב. ובהקדים דהנה, הא דאמרין
דהדלקת האש שוה לזריקת החץ (שהנזק
הבא הוא מכח הזורק עצמו) הוא מחמת
שהדלקת האש כמוה לזריקת החץ בזה

הדבור מופיע
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' יהודה לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי'
ע"ה נפטר
מזכור ב"ק אדמו"ר ז"ע
נלב"ע י"ד ניסן ה'תשס"ג
הנעברה

בענין אישו משום חציו

יבא ביאור הנמוק"י דחשיב שההיזק נעשה בשעת ההדלקה, ועפ"י יקשה סתירה מדבריו ר' יוחנן גבי תענית ת"ב, ושוב יתיר ע"פ סברת הנמוק"י עצמו / ידון עפ"י אי שייך לומר דנאולת מצרים הוי התחלת נאולה העתידה

עם חשיכה להדליק את הנרות והדלקתה הולכת ונגמרת בשבת וכן מאחזין את האור במדורה והולכת ונגמרת הדלקתה בשבת ולפי זה הרי הוא כאילו הבעירה הוא בעצמו בשבת, וכל שכן הוא דאילו הכא לא נתכוין להבעיר גדיש של חבירו כלל והכא עיקר כוונתו היא שתדלק ותלך בשבת, ועם כל זה תנן (שבת יט, ב) משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה ומאחזין את האור במדורת בית המוקד ומעשים בכל יום וכדאמרן. כי נעיינ במילתא שפיר לא קשיא לן שהרי חיובו משום חציו כזורק חץ שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה נעשה הכ"ל ולא חשבינן ליה מעשה דמכאן ולהבא, דאי חשבינן ליה הוה לן למפטריה דאנוס הוא (בשעת ההיזק עצמו) שאין בידו להחזירה, והכי נמי אילו מת קודם שהספיק להדליק הגדיש ודאי משתלם ניזק מאחריות נכסים ידידה דהא קרי כאן כי תצא אש שלם ישלם (משפטים כב, ה) ואמאי מחייב הרי מת (בשעת ההיזק עצמו) ומת לאו בר חיובא הוא, אלא לאו

איתא בב"ק כב ע"א לענין אב נזיקין דאש שחייבה תורה בתשלומין: "אתמר, ר' יוחנן אמר אשו משום חציו (חייבו הכתוב דאיהו קעביד דהוי כזורק חץ. רש"י), וריש לקיש אמר משום ממונו (כשורו ובורו שהזיקו. רש"י)". פירוש, דלר"י הוי כמזיק בעצמו כיון שהוא מכוחו (והמזיק בכוחו ובחציו כמזיק בידו), ולר"ל לא חשיב מכוחו ("דאש מאליה הולכת ודולקת למרחוק" - רש"י שם) רק הוא כממונו שהלך והזיק לבדו כשור ובור.

והמורם, דלשיטת ר' יוחנן מיד כשמבעיר האש מתחייב בהיזק הנעשה לבסוף, וכזורק חץ שברגע הזריקה, כשיצא החץ מידו, מתחייב על כל ההיזק דלאחר מכן (משא"כ לר"ל דרק בשעה שיזיק יחול החיוב דרק בזה הרגע מזיק ממונו). וכמבואר היטב בדברי הנמוקי יוסף הידועים (י, א מדפי הרי"ף): "אשו משום חציו, כאילו בידו הבעירו (להדבר שניזק) כדאמרן. ואי קשיא לך א"כ היכי שרינן

לישב בסוכתו של לויתן

את מצות סוכה מקשרים רז"ל עם מה שאמר אברהם אבינו לאורחיו "והשענו תחת העץ", ועם סוכת עורו של לויתן דלעיתיד / מהו תוכנם המיוחד של שני אלו בשייכות למצות סוכה, ובפרט ששניהם פסולים לסוכה: "והשענו תחת העץ" הוא סיכוך במחובר ועורו של לויתן אינו גידולי קרקע / ביאור רחב על-פי דרך הפנימיות בתוכן הכללי דהמצוות הנרמז במצות הסוכה, ומהות הסיכוך במחובר ובעור הלוייתן בעבודת המצוות ובשכרן

צל העץ וסוכת הלוייתן – מה עניינם למצות סוכה

א. בנוגע למצות סוכה אמרו רז"ל¹, שניתנה לישראל בשכר שאמר אברהם אבינו לאורחיו² "והשענו תחת העץ".

ובנוגע לשכר קיומה אמרו³ - "כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה מושיבו בסוכתו של לויתן לעתיד לבוא".

והנה, כיון שדברי תורה מדויקים הם, מובן שהשייכות בין "והשענו תחת העץ" למצות סוכה שניתנה בזכותה, וכן מה ש"סוכתו של לויתן" היא השכר למקיימי מצות סוכה - אין זה רק מצד הדמיון החיצוני שביניהם (שאף העץ ועור הלוייתן עשויים לסיכוך וצל), אלא - יש בזה תוכן מיוחד בשייכות למצות סוכה. וצריכים אנו לביאור מה הוא.

ובפרט, שהלא לדינא מחולקים הם מן הסוכה - "והשענו תחת העץ" הוא סיכוך במחובר, הפסול בסוכה⁴; ואף 'עורו של לויתן' פסול לסיכוך, דלא הוי גידולי קרקע⁵.

(1) ב"ר פמ"ח, י.

(2) וירא יח, ד.

(3) ילקוט שמעוני אמור רמז תרנ"ג.

(4) סוכה ט, רע"ב (במשנה).

(5) סוכה יא, א (במשנה).

תשובה למחרת יום הכיפורים?

בדברי קדשו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש נ"ע, מביא: פעם למחרת יום הכיפורים נכנסתי אל הוד כ"ק הרה"ק [אביו, כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע] ואשאל אותו: ומה עתה? ויענני: עתה בייחוד צריך לעשות תשובה ("איצטער ערשט דארף מען תשובה טאן").

ולכאורה דרוש ביאור בזה - מה עניין תשובה לכאן, לאחר שכתב נתכפרו כל החטאים ביום הכיפורים?

ויש לבאר:

בעת שמתעלה האדם לדרגה נעלית יותר, צריך הוא לעבודת תשובה מחודשת. כי ישנם עניינים שלגבי מצבו הקודם לא נחשבו אמנם כחטא וחיסרון, אבל לגבי עילוי דרגתו, עתה, נחשבים הם לחיסרון וחטא, וצריך לתשובה על כך (ראה עד"ז תניא פכ"ט).

[דוגמא לדבר - "תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה" (שבת קיד, א); קודם שהגיע לדרגת "תלמיד חכם" לא הי' רבב זה בגדר חסרון אצלו כלל, אך לאחר שהגיע לדרגת "תלמיד חכם" - נעשה זה לחסרון, ושוב אינו יכול להלך עם בגד זה].

ועפ"ז מובן בענייננו - דמצד גודל עילוי מעמדו ומצבו של כל יהודי ביום הכיפורים, נדרשת ממנו למחרת יום הכיפורים עבודת תשובה נעלית יותר - גם ביחס לעניינים כאלו שלגבי מעמדו ומצבו הקודם לא נחשבו לחטא כלל. לכן - "עתה בייחוד צריך לעשות תשובה".

המצוה שמקיפה גם את עסקי החולין

במוצאי יום הכיפורים צריך תיכף להתעסק בעשיית הסוכה (שו"ע או"ח סו"ס תרכד). ובמהרי"ל כתב בטעם הדבר: "משום שנשלמו ימי תשובה, ויום ראשון שנכנס לחטא, ח"ו, יקדים את עצמו לאתחולי במצוה".

ויש לבאר, דמה שהמצוה הראשונה שמתעסק בה לאחר כפרת עוונות - כדי לא ליפול בחטא ח"ו - היא מצות סוכה, יש בזה דיוק נפלא. שעניין מיוחד בסוכה דוקא, שעל ידה ניתן להימנע מחטאים:

דהנה, אחד הגורמים העיקריים המביאים את האדם לידי חטא ועוון, ח"ו, הוא המחשבה המוטעית שהתורה ומצוות מוגדרים בזמנים קבועים ביום, כבשעת לימוד התורה והתפילות, ואילו בעת יציאת האדם לשוק לעסוק בענייניו, 'מנותק' הוא מעבודת ה', וחופשי הוא לנפשו ח"ו.

ולכן אמרו "לאתחולי במצוה" במצות סוכה דוקא - דמצוה היא באופן של "תשבו כעין תדורו" (סוכה כו, א), היינו שמקיפה את האדם היושב בה עם כל ענייניו, כולל גם עיסוקי החולין שלו; דזה מורה שגם בהיות האדם עוסק בעיסוקיו שחוץ לבית המדרש, אין הוא 'מנותק' ח"ו מתורה ומצוות, אלא עובד הוא את ה' בבחינת "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו).

לקראת שבת

מצות סוכה רומזת לכללות המצוות

ב. ויש לבאר:

המצוה הראשונה לאחר יום הכיפורים, בו נשלמת פעולת הכפרה והתיקון על השנה שעברה - היא מצות סוכה. וכיון שהיא כמו 'מצוה ראשונה' הפותחת את השנה החדשה, מהוה היא מצוה כפליית.

וכמודגש גם בפרטי המצוה:

(א) בנוגע לכל אדם בפרט - מקפת הסוכה את כלל האדם. הן את כל קומת גופו (אשר מצות הישיבה בסוכה אינה באבר מסוים לבד, אלא בכל הגוף), והן את כל צרכיו וענייניו - אשר צריך לעשותם כולם בסוכה ("תשבו כעין תדורו").

(ב) בנוגע לכללות ישראל - אמרו רז"ל: "כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת". והרמז בזה: מצות סוכה כוללת ומאחדת את כלל ישראל, עד אשר ראויים כולם לשבת יחדיו בסוכה אחת.

וכיון שמצות סוכה היא מצוה כללית, יש לבאר, דנרמז בה תוכן עיקרי בכללות עניין המצוות, כדלקמן.

ג. תוכנן הכללי של כל המצוות הוא, כשמן: 'מצוה' מלשון 'צותא' וחיבור. דעל ידי קיום מצוה, מתקשר ומתחבר האדם עם הקב"ה.

ויובן באמצעות משל⁶:

אצל חכם גדול ביותר, כל חייו וכל ענייניו הם רק העיסוק במושכלות, וזולת זה, אין נחשב אצלו מאומה. וכיון שכן - האיש הפשוט, שאין לו הכרה כלל בענייניו שכל, אין נחשב כלל למציאות אדם בעיניו (ולא מצד גאוה ח"ו, אלא - ב'עולמו' של החכם, אין נכנס אדם כזה בגדר 'בן אנוש', אלא כמו חפץ דומם ממש).

והנה, בעת שמצוה החכם לאיש הפשוט לעשות עבורו איזה דבר, הרי בכך - 'נולדת' מציאותו של האיש הפשוט. כלומר: נחשב הוא בעיני החכם כמציאות דבר, אשר אפשרי לדבר אליו ולצוות לו. ובנוסף, הרי הוא זוכה גם להיות קשור אל החכם, בכך שממלא את רצונו.

ובדוגמת משל זה, כן הוא ביחס למצוות ה':

הבורא ב"ה, מצוה המצוות, והנברא - אין ערוך ביניהם כלל וכלל. ומצד עצמו, אין נחשב הנברא אצלו ית' כמציאות דבר כלל.

ועל ידי זה שציונו ה' במצוותיו, הרי בכך 'נולדה' מציאות האדם - אשר נחשב הוא להיות מצוה מאת ה'! ועל-ידי שמקיים הציווי, וממלא את רצון ה', אזי לא רק שנחשב הוא למציאות דבר, אלא זוכה אף להיות קשור ומחובר אליו ית'.

(6) סוכה כח, ב.

(7) סוכה כז, ב.

(8) ראה גם בספר 'אוצרות המועדים - מועדי תשרי' ע' 280.

(9) ראה לקוטי תורה בחוקותי מה, ג. ובכ"מ.

(10) ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"י עמ' שסט ואילך.

ומובן, שכן הוא בכל מצוה, קלה כחמורה. כי ההתקשרות וההתחברות היא מחמת עצם הציווי מאת ה', בלא כל חילוק במה הוא הציווי.

וזהו פירוש מאמר רז"ל¹¹ "שכר מצוה – מצוה". כלומר, ה'מצוה' עצמה, עצם הציווי מאת ה', הוא ה'שכר מצוה'. כי כל שכר המצוות, בזה ובבא, כאין נחשב לגבי פעולת המצוה עצמה, על-ידה זוכה האדם להתקשר ולהתחבר עם הקב"ה.

"והשענו תחת העץ" – עבודת ההכנה על ידי האבות

ד. והנה, כשם שבמשל, בכדי לזכות להיות מצוֹנָה מאת החכם, דרושה גם הכנה מצד האיש הפשוט, שישים ליבו לשמוע, וימסור עצמו לקיים דברי החכם – כן הוא גם בנמשל:

כללות עניין המצוות, וה'צוּתא וחיבור' עם הקב"ה שנפעל על-ידן, החל במתן תורה. אז נצטוו ישראל במצוות ע"י הקב"ה, ובכך ניתנו להם האפשרות והכוח להתקשר עם הקב"ה על-ידם.

וה'הכנה' לזה היתה – עבודת קיום המצוות על-ידי האבות, קודם מתן תורה:

דהנה, קיום המצוות דהאבות, לא היה מחמת ציווי ה'¹², אלא – בכוח השגתם וידיעתם בתורה השיגו האבות את ענייני המצוות, ולכן קיימום. וכיון שכן, מובן – שבקיום המצוות שלהם לא היתה מעלת ה'צוּתא וחיבור', הבאה בסיבת ציווי ה' שבמצוות (כמבואר לעיל).

אך אעפ"כ, היתה עבודתם זו 'הכנה' למתן תורה – כי קודם שיבוא האדם לידי התקשרות עם הקב"ה (שזהו רק בכוח הקב"ה וציוויו), צריך הוא לבוא עכ"פ לידי קיום המצוות בעילוי הכי אפשרי מצד גדריו וכוחותיו שלו; ובזה היתה ה'הכנה' על-ידי האבות – שעבודתם היתה באופן הכי נעלה¹³ כפי שהיה אפשרי אז, קודם ציווי ה' – בכדי שלאחרי זה, במתן תורה, יותן הכוח (על-ידי ציווי ה') להתעלות עוד יותר, ולהתקשר בקב"ה ע"י המצוות.

ה. וזהו תוכן העניין – שבזכות אמירת "והשענו תחת העץ" דאברהם אבינו, ניתנה מצות סוכה:

בזכות "והשענו תחת העץ" – עבודת ה'הכנה' ע"י קיום המצוות דהאבות, נתאפשרה נתינת 'מצות סוכה' – המורה על כַּלּוּת המצוות (כנ"ל), באופן שיוכלו לבוא על-ידן למעלת ה'צוּתא וחיבור' עם הקב"ה.

והכנה זו מרומזת ב"והשענו תחת העץ" דוקא – כי הושבת האורחים תחת צל העץ, זהו דבר שאינו מוכרח מצד הדין (דמעיקר הדין, כוללת מצות הכנסת אורחים רק 'אש"ל': אכילה, שתיה וליווה¹⁴), אלא, זהו הידור מצוה – המורה על התמסרות ביתר שאת לקיים רצון ה'. וזה

(11) אבות פ"ד מ"ב.

(12) למעט מצות מילה עליה היה ציווי ה'. החילוק בין מצות מילה לשאר מצוות האבות – ראה בארוכה לקוטי שיחות ח"א ע' 38 ואילך; ח"ג ע' 760.

(13) עד שהיתה עבודתם את ה' באופן ד'מרכבה' – שהיו בטלים לקב"ה באופן הכי נעלה. ראה תניא פכ"ג, פל"ד.

(14) עיין סוטה מח, ב. ועייג"כ רש"י ד"ה בבריתו כתובות ח, ב.

בא להורות, שאופן ה'הכנה' הוא – העבודה (בקיום המצוות) באופן הכי מעולה שאפשר.

וזהו אף הרמז בכך ש"והשענו תחת העץ" הינו סיכוך במחובר:

עץ מחובר מורה, שעם היות העבודה באופן של 'עץ' – שביכולתו לצמוח ולעלות מעלה מעלה, נשאר הוא תמיד 'מחובר' ותלוי בשרשו. וזהו תוכן עבודת ה'הכנה' דהאבות, שהיתה בכוח עצמם (טרם ציווי ה' במתן תורה) – כי אף שהנברא יכול להתעלות עד לעילוי הכי אפשרי שביכולתו, אין הוא יכול (בכוחות עצמו) להגיע למעלה מכך (למעלה משרשו)¹⁵, ולהתחבר עם הקב"ה.

אמנם, במצות סוכה שניתנה לישראל במתן תורה, הסכך הינו תַלּוּש דוקא – להורות, שבכוח ציווי ה'¹⁶, יכול הנברא לבוא אף למה שלמעלה משרשו¹⁷, ולהתקשר ולהתחבר עם הקב"ה.

סוכת הליתן – גילוי שכר המצוות דלעיתיד

ו. והנה, הקישור והחיבור עם הקב"ה שנפעל על-ידי המצוות, הוא בהעלם עתה, ויהיה בגילוי רק לעתיד לבוא – דאז יהיה נרגש בהאדם שהוא מאוחד ודבוק בשכינה.

וזהו שאמרו, ששכר מצות סוכה (כללות המצוות, כנ"ל) – הוא סוכת עורו של לַוִּיתָן. כי "לויתן" מורה על מעמד ומצב של התקשרות והתחברות עם הקב"ה באופן גָלוּי, כפי שיהיה לעתיד לבוא:

"לויתן" – הוא מלשון חיבור וצוּתא¹⁸ (כמו "הפעם יֵאָוֶה אישי אלי"¹⁹); עוד זאת – אשר דגים בכלל, נתייחדו בכך שניכר בהם בגָלוּי תמיד חיבורם ושייכותם למקור חיותם (דהרי אם יוצאים מן המים אינם יכולים לחיות)²⁰. וזהו מה שלעתיד לבוא יהיו מקיימי המצוות באופן ד"לויתן" – שיהיה ניכר בהם חיבורם עם הקב"ה בגלוי ובאופן תמידי.

ועניין זה, יהיה חלקם של כל מקיימי המצוות בזמן הזה – כי זהו עיקר שכר המצוות ("שכר מצוה – מצוה"), דה'צוּתא וחיבור' שנפעל בהם על ידי קיום המצוות עתה יבוא בהם לידי גילוי, ויהיו מקושרים בקב"ה באופן תמידי ובאופן גלוי.

(15) והראיה לזה ממעין עין עיטם (יומא לא, א) שהיה גבוה מקרקע עזרה, כיון שאי אפשר שיעלו המים למעלה יותר מן המעין שהוא שרשם ("שאי אפשר למים לעלות להר שהוא גבוה ממקום שנובעין משם" (רש"י שם)).

(16) ובמשל המים (שבהערה הקודמת) – אף שמעצמם אינם יכולים לעלות למעלה משרשם, הרי ע"י כלי (הנק' פאמפע) אפשר להגביהם, שזהו עניין פעולת מ"ת (סה"מ תרנ"ד ס"ע ר').

(17) וזהו הרמז גם בכך שהסוכה צ"ל בגובה י' טפחים – דעד י' טפחים הוא רמז על מציאות הבריאה, ולמעלה מ' טפחים הוי מקום שכינה (סוכה ה, א). להורות שע"י מצות סוכה מתעלים הנבראים למעלה מכפי שהם מצד מציאותם כנבראים, ומתקשרים עם הקב"ה.

(18) ראה לקוטי תורה ר"פ שמיני (יח, ב).

(19) ויצא כט, לד.

(20) וזהו גם מה ששינוי (כלים פ"ז מ"ג) "כל שבים טהור". כי מצד הדביקות וההתאחדות לגמרי בקב"ה, אין שייכת שם כלל מציאות טומאה.